

1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Кафедра менеджменту

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач

Кундицький О. О.

« 30 » серпня 2023 року.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП. 1. 2. 1. 04. «УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ»

Освітній рівень	Магістр
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність	073 « Менеджмент»
Освітня програма	Менеджмент організацій і адміністрування
Факультет	економічний

Львів, 2023 - 2024 н. р.

Робоча програма «Управління якістю» для студентів

Спеціальності 073 «Менеджмент»

Розробники:

Оробчук Михайло Григорович – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри менеджменту

Протокол від « 30 » серпня 2023 року № 2

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 07 «Управління і адміністрування»	Нормативна	
Модулів – 2. Змістових модулів - 2	Спеціальність 073 «Менеджмент»	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: виконання рефератів із теми 1,3; вирішення задач із теми 5,7.		5-й 6-й	
Загальна кількість годин – 90 (заочна форма навчання - 60)		Семестр	
Тижневих годин для денної здобуття освіти: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3,62		10-й 11-12-й	
	Освітній рівень: магістр	Лекції	
		16 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	6 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
	58 год.	46	
	Індивідуальні завдання: 20 год		
	Вид контролю: іспит		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 30,6 %,
- для заочної форми навчання – 20,3%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів системи знань з теорії та методології управління якістю, принципів побудови та функціонування систем управління якістю, опанування нормативно-правових, організаційних та економічних питань щодо управління якістю.

Основними завданнями дисципліни є теоретична та практична підготовка студентів щодо організації робіт із забезпечення та управління якістю.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні набути:

інтегральну компетентність (ІК):

– здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачають проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначеності умов і вимог;

загальну компетентність:

– ЗК2 - здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);

спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

– СК1 - здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, у тому числі відповідно до визначених цілей та міжнародних стандартів;

– СК4 - здатність до ефективного використання та розвитку ресурсів організації;

– СК9 - здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, ухвалювати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію.

Реалізація мети викладання дисципліни передбачає формування у здобувачів вищої освіти очікуваних **програмних результатів навчання**:

– ПРН 2 - ідентифікувати проблеми в організації та обґрунтувати методи їх вирішення;

– ПРН 14 - застосовувати методи та показники оцінювання ефективності і результативності адміністрування, зокрема у сфері публічного, соціального та міжнародного управління;

– ПРН 15 - вміти використовувати навички проєктного управління, методи управління якістю та технології управлінського консультування для досягнення цілей організації.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Базові положення сучасної концепції управління якістю

Тема 1. СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ГАЛУЗІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Керівництво ISO/IEC 2 «Загальні терміни та визначення в галузі стандартизації та суміжних видів діяльності» - основний документ зі стандартизації термінів щодо управління якістю. Значення основних категорій в теорії управління якістю згідно ДСТУ ISO 9000:2007. Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів.

Суть управління якістю продукції як виду діяльності, що спрямований на виконання вимог до їх якості.

Тема 2. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Проблема якості на сучасному етапі. Взаємозв'язок якості продукції з успіхом та ефективністю розвитку національної економіки, конкурентоспроможністю, національним престижем країни.

Значення та сутність управління якістю товарів. Якість та розвиток науково-технічного та соціального прогресу.

Управління якістю на рівні підприємства. Сучасний підхід до управління якістю на виробництві. Функції виробництва, які спрямовані на якість продукції, залежно від характеру діяльності підприємства, організації, фірми.

Наукові основи управління якістю товарів від Демінга до Всезагального управління якістю (TQM).

Тема 3. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Послідовність розвитку методів та підходів до управління якістю в світі: перевірка якості та випробування; контроль якості, системи забезпечення якості; управління якістю; всезагальне управління якістю. Характеристика етапів розвитку управління якістю та їх удосконалення.

Досвід управління якістю в різних країнах світу: США, Японії, країнах Західної Європи, Азії та Африки. Особливості розвитку управління якістю в різних країнах світу.

Тема 4. ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Історія розвитку вітчизняного руху з управління якістю. Поява елементів управління якістю товарів на основі розвитку та впровадження стандартизації. Розвиток управління якістю в країні: контроль якості, оцінка якості, системний підхід до управління якістю. Розробка і розвиток методів оцінки якості на різних етапах виробництва. Розвиток систем управління якістю продукції. Переваги та недоліки цих систем.

Облік вимог стандартів ISO серії 9000 у вітчизняних стандартах. Гармонізація вітчизняних нормативних документів у сфері управління якістю з міжнародними.

Тема 5. БАЗОВА КОНЦЕПЦІЯ ЗАГАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Основні елементи стратегії TQM. Умови успішного впровадження TQM.

Промислова логіка загального управління якістю. Японська система планування необхідним матеріалів (MRP). Західна система планування – планування з урахуванням моменту пере замовлення (ROP). Системи Just-In-Time (JIT) та Just-In-Case (JIC).

Нові підходи до управління людськими ресурсами в умовах TQM. Організація навчання. Розподіл повноважень та якості при управлінні людськими ресурсами в умовах TQM. Теорія постановки цілей.

Реалізація методів всезагального управління якістю в Україні.

Тема 6. СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Системний підхід до проблеми управління якістю продукції. Моделі систем управління якістю: модель Фейгенбаума, модель Етінгера-Сітінга, модель Джурана. Теорії Маслоу та Мак-Грегора.

Механізм управління якістю продукції. Принципи та функції системи управління якістю.

Комплексні системи управління якістю продукції. Порядок розробки галузевих та територіальних систем управління якістю. Впровадження систем управління якістю на підприємствах України.

Розробка систем управління якістю освітньої діяльності.

Тема 7. СИСТЕМА ЯКОСТІ В СТАНДАРТАХ ISO СЕРІЇ 9000

Загальна характеристика стандартів ISO серії 9000, еволюція розвитку стандартів якості.

Структура базових стандартів ISO серії 9000. Організації робіт з впровадження стандартів ISO серії 9000 в Україні. Забезпечення відповідності систем якості стандартам ISO серії 9000 як першочергова вимога при сертифікації.

Удосконалення систем управління якістю відповідно до рекомендації ISO серії 9000. Робота з гармонізації вітчизняних стандартів на системи якості з міжнародними. Стандарти ISO серії 9000 і TQM.

Змістовий модуль 2. Методи забезпечення системи ефективного функціонування управління якістю.

Тема 8. СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ

Сутність статистичних методів контролю якості. Порядок збору інформації. Статистичний ряд і його характеристики.

Сім інструментів контролю якості: контрольний лист, гістограма, діаграма розсіювання, метод стратифікації, діаграма Парето, причинно-наслідкова діаграма

(діаграма Ісікави), контроль карта (карта Шухарта). Принципи їх побудови та застосування.

Роль гуртків якості у вивченні статистичних методів контролю якості.

Сім нових інструментів контролю якості: діаграма спорідненості, діаграма зв'язків, деревовидна діаграма, матрична діаграма, векторна діаграма, діаграма здійснення процесу (PDPC), матриця пріоритетів (аналіз матричних даних). Процедура побудови та застосування.

Тема 9. СЕРТИФІКАЦІЯ СИСТЕМ ЯКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Основні принципи проведення сертифікації систем якості підприємств.

Нормативна база для сертифікації систем якості: міжнародна, регіональна, національна.

Етапи проведення сертифікації системи якості.

Реєстр систем якості, його структура та функції.

Міжнародна системи визначення результатів оцінки систем якості ISO/IES.

Європейський союз із сертифікації та оцінки систем якості.

Сертифікація систем якості в Україні. Аналіз нормативних документів щодо сертифікації систем якості в Україні.

Тема 10. ОБЛІК ВИТРАТ НА ЯКІСТЬ В УМОВАХ TQM.

Вплив якості на прибуток та збитки підприємства. Традиційні підходи до визначення «оптимальної вартості якості».

Структура прибутків та витрат. Класифікація витрат.

Алгоритм діяльності щодо фінансування витрат на якість. Основні завдання вимірювання витрат на якість.

Витрати на відповідність, їх структура. Витрати на контроль.

Витрати на невідповідність, їх структура. Витрати, причини їх виникнення.

Збір даних про витрати на якість. Керівні документи щодо збору та аналізу витрат на якість.

Тема 11. АУДИТ ЯКОСТІ ТА ПРЕМІЇ З ЯКОСТІ

Типи аудиторських перевірок та моделей оцінки рівня якості. Причини мотивації проведення оцінки якості. Характеристика типів аудиторських перевірок якості. Достовірність результатів оцінки. Самооцінка.

Підготовка до зовнішнього аудиту на відповідність стандартам ISO серії 9000. Попередня організаційна робота. Підготовка документації. Технологія виконання процедури зовнішнього аудиту.

Сертифікаційній та внутрішній аудити. Процес сертифікації на відповідність стандартам ISO серії 9000. Мета проведення внутрішнього аудиту, основні етапи. Вимоги до аудиторів (інспекторів). Обов'язки аудиторів.

Коригуючі дії щодо виправлення виявлених невідповідностей.

Національні премії з якості та їх критерії. Методи самооцінки за критеріями національних премій з якості.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва і зміст модулів і тем	Кількість годин									
	Усього, денна форма навчання	в т. ч.				Усього, заочна форма навчання	в т. ч.			
		л.	пр.	с.р.	індз.		л.	пр.	с.р.	індз.
Модуль 1 Базові положення сучасної концепції управління якістю										
Тема 1. Стандартизація термінології та основні проблеми управління якістю	12	2	2	8	5	8	1	-	7	5
Тема 2. Міжнародний та вітчизняний досвід управління якістю	10	2	2	6		5	1	-	4	
Тема 3. Базова концепція та системи управління якістю	12	2	2	8		8	1	1	6	
Тема 4. Система якості в стандартах ISO серії 9000	12	2	2	8	5	9	1	1	7	5
Всього за модулем 1	46	8	8	30	10	30	4	2	24	10
Модуль 2 Методи забезпечення системи ефективного функціонування управління якістю										
Тема 5. Статистичні методи контролю якості	12	2	2	8	5	11	1	2	8	5
Тема 6. Сертифікація систем якості підприємства	10	2	2	6		5	1	-	4	
Тема 7. Облік витрат на якість в умовах TQM	12	2	2	8	5	9	1	2	6	5
Тема 8. Аудит якості та премії з якості	10	2	2	6		5	1	-	4	
Всього за модулем 2	44	8	8	28	10	30	4	4	22	10
Всього	90	16	16	58	20	60	8	6	46	20

5. Теми лекційних занять

6. Теми семінарських занять

№	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Тема 1. Стандартизація термінології та основні проблеми управління якістю	2	1
2	Тема 2. Міжнародний та вітчизняний досвід управління якістю	2	1
3	Тема 3. Базова концепція та системи управління якістю	2	1
4	Тема 4. Система якості в стандартах ISO серії 9000	2	1
5	Тема 5. Статистичні методи контролю якості	2	1
6	Тема 6. Сертифікація систем якості підприємства	2	1
7	Тема 7. Облік витрат на якість в умовах TQM	2	1
8	Тема 8. Аудит якості та премії з якості	2	1
	Всього	16	8
		ДФН	ЗФН
1	Тема 1. Стандартизація термінології та основні проблеми управління якістю	2	-
2	Тема 2. Міжнародний та вітчизняний досвід управління якістю	2	-
3	Тема 3. Базова концепція та системи управління якістю	2	1
4	Тема 4. Система якості в стандартах ISO серії 9000	2	1
5	Тема 6. Сертифікація систем якості підприємства	2	-
6	Тема 8. Аудит якості та премії з якості	2	-
	Всього	12	2

7. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Тема 5. Статистичні методи контролю якості	2	2
2	Тема 7. Облік витрат на якість в умовах TQM	2	2
	Всього	4	4

8. Самостійна робота

1	Стандартизація термінології та основні проблеми управління якістю	8	6
2	Міжнародний та вітчизняний досвід управління якістю	6	6
3	Базова концепція та системи управління якістю	8	6
4	Система якості в стандартах ISO серії 9000	8	6
5	Статистичні методи контролю якості	8	8
6	Сертифікація систем якості підприємства	6	4
7	Облік витрат на якість в умовах TQM	8	6
8	Аудит якості та премії з якості	6	4
	Всього	58	46

9. Індивідуальне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання по 1 модулю передбачає виконання рефератів з теми 1 «Стандартизація термінології в галузі управління якістю», (обсягом 15 с.); з теми 4 реферування статті Віткіна Л. М. Міжнародна стандартизація відкрита для змін / Стандартизація, сертифікація, якість, 2017. № 3. С.4 - 14, або статті Гінзбурга М. Д., Коваленко С. Є., Ключня А. М. Стандарти на системи керування: міжнародний та європейський досвід і його впровадження в Україні / Стандартизація, сертифікація, якість, 2016. № 1. С. 7 – 17. По модулю 2, розв'язування домашніх задач з тем 5 і 7.

10. Методи навчання

Результати навчання	Методи навчання і викладання	Методи оцінювання досягнутих результатів
Отримання відповідних знань і вмінь з навчальної дисципліни «Управління якістю»	Застосування наочних, логічних і аналітичних методів на лекціях та семінарських (практичних) заняттях, їх планування, формування тематики індивідуальних навчально-дослідних завдань, доведення її до студентів	Усна дискусія на семінарських заняттях, письмове оцінювання відповідей студентів та їхніх домашніх завдань, а також екзамену

11. Методи контролю

У процесі вивчення дисципліни «Управління якістю» використовуються методи поточного, проміжного та підсумкового контролю.

Поточний контроль рівня знань студентів передбачає перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Поточний контроль здійснюється за напрямками:

- контроль за систематичністю й активністю роботи на семінарських (практичних) заняттях;
- контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання поза межами аудиторних занять;
- контроль за рівнем засвоєння та творчого опрацювання у вигляді індивідуальних завдань.

Модульний контроль рівня знань студентів здійснюється за результатами: відвідування занять; праці студентів на семінарських (практичних) заняттях; виконання домашніх завдань; двох підсумкових тестів зі змістових модулів.

Підсумковий контроль знань студентів здійснюється в кінці семестру у формі письмового іспиту.

При виведенні загальної оцінки студента береться до уваги результати поточного, модульного (проміжного) та підсумкового контролю.

Питання, які винесено на іспит

1. Суть, показники і головні ознаки якості.
2. Основні терміни і поняття у сфері управління якістю.
3. Моделі управління якістю. Петля якості.
4. Управління якістю як компонент загальної системи управління організацією.
5. Функції управління якістю у процесі виробництва продукції.
6. Наукові основи управління якістю. Принципи управління якістю.
7. Послідовність розвитку методів і підходів до управління якістю.
8. Досвід управління якістю у США.
9. Досвід управління якістю в Японії.
10. Досвід управління якістю в європейських країнах.
11. Досвід управління якістю на підприємствах Росії.
12. Досвід управління якістю на підприємствах в Україні.
13. Суть і основні принципи всезагальної системи управління якістю TQM.
14. Нові підходи до управління людськими ресурсами в системі TQM.
15. Основні стратегії застосування TQM.
16. Суть системного підходу до управління якістю, основні його компоненти.
17. Моделі управління якістю Фейгенбаума, Етінгера-Сітінга, Джурана.
18. Механізм управління якістю продукції, принципи і функції його реалізації.
19. Суть стандартизації вимог до якості.
20. Загальні відомості про стандарти ISO серії 9000. Зміст і структура базових стандартів ISO серії 9000.
21. Три головні моделі систем якості (стандарти ISO 9001, ISO 9002, ISO 9003).
22. Вимоги до організаційних і управлінських процедур у стандартах ISO 9001.

23. Документування процесу впровадження стандартів ISO серії 9000 на підприємствах і в організаціях.
24. Статистичні методи управління якістю: діаграма (графік) Парето; причинно-наслідкова діаграма (діаграма Ісікави); гістограма.
25. Статистичні методи управління якістю: контрольні карти і листки; діаграма розсіювання і розшарування; графіки.
26. Нові інструменти управління якістю: діаграма спорідненості; діаграма (графік) зв'язків; деревоподібна діаграма.
27. Нові інструменти управління якістю: матрична діаграма; векторна діаграма; діаграма процесу виконання програми; матриця пріоритетів.
28. Передумови та умови (порядок) сертифікації систем менеджменту якості.
29. Суть і загальна характеристика сертифікації систем якості.
30. Головні цілі і завдання сертифікації якості продукції.
31. Органи по сертифікації системи якості та їх головні функції.
32. Недержавна система сертифікації, процедура її проведення.
33. Суть поняття “витрати на якість” алгоритм їх фінансування та класифікація.
34. Суть і класифікація витрат “на відповідність”, згідно із концепцією TQM.
35. Суть і класифікація витрат “на невідповідність”, згідно із концепцією TQM.
36. Класифікація витрат на якість А. Фейгенбаума.
37. Основи обліку витрат на якість.
38. Суть, мотивація застосування та види аудитів якості.
39. Порядок (процес) проведення аудитів якості.
40. Вимоги до професійної діяльності аудиторів з якості (обов'язки, права, відповідальність).
41. Етичні та психологічні аспекти роботи аудитів з якості.
42. Національні (зарубіжні, американські) премії з якості, критерії їх присудження.
43. Національні (зарубіжні, японські та європейські) премії з якості, критерії їх присудження
44. Українські премії з якості та критерії їх присудження.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота		Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Зм.1.Базові положення сучасної	Зм.2 Методи забезпечення		

концепції управління якістю				системи ефективного функціонування управління якістю					
Т.1. Стандартизація термінології та основні проблеми управління якістю	Т.2. Міжнародний та вітчизняний досвід управління якістю	Т.3. Базова концепція та системи управління якістю	Т.4. Система якості стандартів ISO серії 9000	Т.5. Статист. моделі управління якістю	Т.6. Сертифікація системи якості підприємства	Т.7. Облік витрат на якість в умовах TQM	Т. 8. Аудит якості та премії з якості		
5	5	5	10	5	5	5	10	50	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види діяльності	Оцінка ЄКТС	За національною шкалою
		Екзаменаційна оцінка
90 – 100	A	Відмінно
81-89	B	Добре
71-80	C	
61-70	D	
51-60	E	Задовільно
21-50	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
0-20	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

*Кількість балів для оцінок «незадовільно» (FX і F) визначається Вченими радами факультетів

-

13. Методичне забезпечення

До системи методичного забезпечення дисципліни належить:

- програма курсу;
- плани лекційних занять;
- плани практичних занять;
- завдання для індивідуальної роботи;
- тестові завдання з курсу;
- рекомендована література;
- питання на іспит;
- тематика та методичні вказівки до виконання контрольних робіт для заочників.

14. Рекомендована література

Базова.

1. Вакуленко А. В. Управління якістю: навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни. Київ: КНЕУ, 2006. 167 с.
2. ДСТУ ISO 9000-2007. Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів. [URL:metrology.com.ua/download/ico-iec-ohsas-i-dr/61-iso/1005-dstu-iso-9000-2007](http://metrology.com.ua/download/ico-iec-ohsas-i-dr/61-iso/1005-dstu-iso-9000-2007)
3. Конспект лекцій з курсу «Управління якістю» для студентів напряму підготовки 6.030501 «Менеджмент» усіх форм навчання / С. В. Гринчуцька, Тернопіль, ТНТУ імені І. Пулюя, 2011. 76 с.
4. Мережко Н. В., Осієвська В. В., Ясинська Н. С. Управління якістю. Київ: КНТЕУ, 2010. 216 с.
5. Момот О. І. Менеджмент якості та елементи системи якості: Навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2007. 368 с.
6. Орбчук М. Г. Управління якістю: Навчальний посібник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 280 с.
7. Соколовський С. А. Управління якістю виробництва та обслуговування: Навчальний посібник. Харків. 2015. 200 с.
8. Якість та конкурентоспроможність продукції (послуг). Тема 12 навчального посібника «Економіка та організація виробництва» для самостійної та індивідуальної роботи студентів / уклад. І. В. Причепа, Л. П. Руда. Вінниця: ВНТУ, 2017. 186 с.

Допоміжна.

1. Аксьонова Л. І. Методика оцінювання результатів якості процесів системи управлінням якістю. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2020. № 4. С. 31 – 40.
2. Андрюшко А. Від високої якості продукції – до високої якості життя. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2012. № 6. С. 63 – 64.
3. Бондаренко О. Якість. Розуміння, підхід, трактування. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2013. № 1. С. 54 – 60.
4. Віткін Л. М. Міжнародна стандартизація відкрита для змін. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2017. № 3. С. 4–14
5. Віткін Л., Борисенко З., Глухова О., Корендеев К. Еволюція системи управління якістю вищого навчального закладу. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2014. № 3. С. 40- 45.
6. Гінзбург М. Д., Коваленко С. Є., Ключень А. М. Стандарти на системи керування: міжнародний та європейський досвід і його впровадження в Україні. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2016. № 1. С. 7-17.

7. Грищенко Ф., Лісниченко Т. Аналіз згармонізованих національних нормативних документів щодо застосування статистичних методів. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2015. № 3. С. 17 – 23.
8. Заплатинський Б. А., Тупкало В. М. Управління якістю. К.: ННІМП ДУТ, 2015. 168 с.
9. Заплатинський Б. А., Тупкало В.М. Про результати впровадження стандартів ISO 9001 в Україні. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2017. № 2. С. 4 – 10.
10. Калита П. Прірва не конкурентоспроможності. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2014. №. 5. С. 40 – 42.
11. Криворучко О. Методичні положення гармонізації системи управління підприємством на основі управління якістю. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2013. № 4. С. 27 – 31.
12. Лісіна Г.В. Сучасні стандарти – інструменти розвитку вашого бізнесу. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2019. № 6. С. 4 – 6.
13. Мірошниченко О. Політика «активного маркетингу» як складова моделі системи управління якістю діяльністю ВНЗ. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2014. № 1. С. 24 – 28.
14. Мотринчук О. В. Активізація співпраці вищих навчальних закладів та роботодавців як механізм підвищення якості освіти. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2015. № 2. С. 54 – 58.
15. Перпер Л. М., Каленний Ю. Г., Цехоцька О. Г. Розгляд неформальних чинників, які впливають на якість надання освітніх послуг. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2018. С. 48 – 53.
16. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 р. № 1315-VII. Дата оновлення: 09.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text>
17. Тавлуй І. Еволюція розвитку якості та безпечності. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2014. № 6. С. 34 – 38.
18. Тавлуй І. Оцінювання впливу системи управління якістю на конкурентоспроможність вищого навчального закладу. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2013. № 3. С. 49 – 53.
19. Хміль В., Баробоя Л. Упровадження та сертифікація системи управління. Показники моніторингу. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2013. № 2. С. 49-52.
20. Чернявський А., Моцак Т., Уткіна Л., Дуболар Я. Застосування статистичних методів контролю якості для забезпечення достовірності виконуваних вимірювань. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2013. № 4. С. 57 – 59.
21. Хроменков Д. Г., Хомко В. В. Аналізування європейського досвіду щодо застосування стандартів серії ISO 22000. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2020. № 5. С. 31 – 38.
22. Шибайкович В. А. Внутрішнє бачення якості продукції. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2015. № 5. С. 43 – 51.
23. Шибайкович В. А. «Перли» якості вищої освіти в Україні. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2016. № 2. С. 51-56.

15. Інформаційні ресурси (інтернет-джерела).

1. Офіційний сайт міжнародної організації із стандартизації (ISO). URL: <http://www.iso.org/iso/ru/home/about.htm>
2. Стандартизація, сертифікація, якість. Журнал. Каталоги. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=juu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=PREF=&S21COLORTERMS=0&S21STR=ssia
3. Українська державна система стандартизації та сертифікації – УкрСЕПРО. URL: <https://www.ukrcsm.kiev.ua/index.php/en/services-ua/2017-11-15-07-55-13>